

Prvky buddhismu v Lukášově evangeliu

CHRISTOPH RAU

Evangeliu je víc než pouhá sbírka událostí. Jeho vnitřní smysl se ukáže teprve tehdy, když člověk porozumí základnímu evangelistovu plánu. To je ovšem někdy těžké. Jsme tu odkázáni na pouhé dohady?

Rudolf Steiner otevřel nový přístup k charakteru evangelií tím, že je prozkoumal v souvislosti s různými mysterijními tradicemi. Za úmysl, za ideu svého zobrazení a hlediska pro výběr jednotlivých událostí z nepřehledného množství látky vděčil evangelista oněm stanoviskům, která získal ze svého tehdejšího mysterijního vzdělání. Takto osvojené vědění působilo jako magnet přitahující příběhy „hrdinovy“ jako kovové štěpiny. Neboť „kdyby se to mělo všechno dopodrobna vypsát, myslím, že by celý svět neměl dost místa na knihy o tom napsané,“ (Jan 21,25), kdyby se nepodařilo najít způsob výběru a uspořádání. Pokud se týká Lukášova evangelia, poukázal Rudolf Steiner na vliv buddhismu a mnohokrát se zmiňoval o nesmírném Buddhovu významu pro vývoj křesťanství, jako například v textu ze 13. dubna 1910: „*Prostřednictvím Gautamy Buddha se lidem poprvé dostalo podnětu k soucitu a lásce k bližnímu, a tak byli připraveni na přijetí impulsu Kristova*“ (GA 118). Pak hovoří Steiner o tom, jak se Buddha dále vyvíjel od doby své inkarnace a jak se zúčastnil událostí v Palestině, totiž ve sboru andělů, které uzřeli betlémští pastýři: *„Vcít se to on sám, kdo přispěl k této největší události: každý z předchozích bódhisattvů poskytl svůj díl účasti. Buddhův podíl, ten největší, byl viditelný jako andělská aura.“* Na velkém obraze narození Ježíše na isenheimském oltáři vytvořil Mistr Mathis uprostřed pestrých postav andělského sboru anděla - Buddhu se zelenou aurou a zbožně sepjatýma rukama. Jak mohl malíř patnáctého století znát tajemství, které teprve v naší době objevil Rudolf Steiner?

Pro nás jsou zde dvě cesty k bližšímu poznání příbuznosti s buddhismem: paralely životů Buddha a Ježíše a postup evangelia ve smyslu osmičlenné stezky poznání.

I. Paralely v životě Buddha a Ježíše z Nazaretu

V devatenáctém století poukázali proslulí učenci na podobnosti v životech obou velkých náboženských zakladatelů, aniž však pochopili jejich pozadí. Dokonce i Hermann Beckh, významný spoluzakladatel Obce křesťanů a uznávaný badatel v oblasti asijských studií, se omezil na vylíčení Buddhova života podle indických pramenů a nepokusil se o srovnání Buddhova učení s Lukášovým evangeliem. Je totiž obdivuhodné, co všechno vyjde najevo, když sledujeme životní cestu Buddhovu a cestu Ježíše Krista paralelně.

Při NAROZENÍ prince Siddhárty v královském paláci Šakjů přicházejí ze všech stran bohové, aby viděli bódhisattvovu inkarnaci. Nebeské bytosti zpívají, *Lotos dobrého zákona*“:

Objevuje se ve světě, aby spasil mnoho lidí, k radosti mnoha lidí, pro slitování nad světem, k požehnání, spáse, k radosti bohů i lidí.

(Anguttara Nikaya, sv. 1,22)

Všichni dobří bohové prosí novorozence o pronesení slov spásy:

Dej, aby všemu stvoření nastala radost a osvobození, aby všichni byli s pokojem, pány sebe sama a šťastni.

Podobná slova zaznívají z Lukášova evangelia, když anděl sděluje pastýřům:

Nebojte se, hle, zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všechny lid. Dnes se vám narodil Spasitel, Kristus Pán, v městě Davidově.

(L2,10-11)

A rovněž tak zaznívají podobná slova v hymnu andělského sboru: *Sláva na výsostech Bohu, na zemi pokoj lidem dobré vůle.*

(L 2,14)

POZDRAV duchovních kmotrů Asity a Simeona: Když se otci Suddhódanovi a matce

Máje narodí dítě, vidí staříčkový videc Asita z místa své meditace v Himá-laji, jak bohové něco radostně oslavují. Když se jich zeptá na důvod jejich radosti, dostane tuto odpověď:

Bódhisattva, nádherná perla, Nepřekonatelný, narodil se ke spáse a požehnám' lidstva ve městě Šakjů v krajině Lumbiní.

Proto jsme spokojeni a nezměrně šťastni.

Asita sestupuje z horské výše a přichází k Šakjům, aby se podíval *na nejproslulejší ze všech bytostí, na toho, který převyšuje ostatní, na Býka mezi lidmi.* Pohled na dítě, které zářilo *jako oheň a jako nejkrásnější z hvězd,* mu nejprve přináší vzrušení plné radosti, bere dítě do náručí a volá: *„Nade všechny vznešený, nejkrásnější ze všech lidí!“* Avšak zároveň na něho padá smutek, vytrysknou mu slzy, protože si uvědomí, že stojí na konci života a konec se blíží:

On vystoupí na vrchol dokonalého osvětlení, dá všem světlo, slunečně jasnou dokonalou moudrost, obrátí kolo zákona, neboť vidí to, co je nade vše čisté.

Mnoho lidí spasí a jeho učení se rozšíří široko daleko.

Ale můj život tady brzy skončí, uprostřed toku jeho života mne stihne smrt.

Není mi dáno slyšet učení Nepřekonatelného.

To mne rmoutí, činí nešťastným, naplňuje bolestí.

(Sborník řečí Suttanipáta, 679-98, kolem 320 před Kristem, podobně v nepálské skladbě Lalitavistara z prvního století po Kristu)

Také k Ježíškovi přichází starý muž, ale je zde malý rozdíl: staříčký Simeon u Lukáše nemusí naříkat, když chlapec Ježíš je čtyřicátý den po narození přinesen do chrámu v Jeruzalému a ukázán knězi. Simeon, nikdo jiný než znovu inkarnovaný Asita, jak upozornil Rudolf Steiner, spatřuje „nad Ježíškem z rodu Davidova gloriolu zjasněného bódhisattvy“. (R. Steiner, Lukášovo evangelium, 2. přednáška.) Simeon se může s naprostou souhlasnou oddaností při pohledu na dítě modlit:

Nyní propouštíš v pokoji svého služebníka, Pane, podle svého slova, neboť mé oči viděly tvé spasení, které jsi připravil přede všemi národy — světlo, jež bude zjevením pohanům, slávu pro tvůj lid Izrael.

(L 2, 29-32)

PŮST A POKUŠENÍ

Poté, co na svých vyjíždkách spatřuje Siddháta postupně starce, nemocného a mrtvého a dovídá se, že takový osud čeká každého člověka, rozhoduje se pro asketický způsob života. Několik let žije v

odříkání po brahmánském zvyku. Odívá se do hadrů vyhrabaných na pohřebišti žebráků a postí se přísněji než jiní kajících Čtyřikrát sedm dní pak nakonec vydrží bez potravy v blízkosti stromu poznání i za nečasu, ohrožován králem hadů Mukalindou, který se mu ovíjí kolem těla. Tu se k němu poprvé přibližuje Mářa a přemlouvá jej, aby se vzdal svého boje a svého učení, a snaží se jej svádět k jídlu. I synové bohů mu nabízejí potravu, chtějí jej krmit póry pokožky, ale on to odmítne. Mářa se k němu přiblíží podruhé, jeho zástupy na něho naléhají, aby se Márovi kořil a dostane se mu za to panování nad celou zemí, jestliže se zřekne osvícení. Ale bódhisattva zůstává pevný. Proto při třetím útoku posílá Mářa své tři dcery (Žádostivost, Neklid a Touhu), aby jej získaly svým milostným půvabem. Ale on zůstává na své cestě a nezalekne se, ani když Mářa proti němu svolává všechny netvory a živly. Slova svátých knih zaženou všechny zlé moci. Mářa musí odtáhnout s přiznáním: „*Moje panování je pryč.*“¹¹ (Podle Lalitavistary)

I Ježíš má zahnat hlad pomocí kouzla a má za to dostat od pokušitele panství nad celou zemí. A zrovna tak, jako Siddhárta zvítězil nad Mářou slovy svátých knih, tak odráží Ježíš všechny útoky pokušitele slovy Zákona. Jen u třetího pokušení vidíme něco jiného: neobjevuje se svádění žen a místo ohrožení přírodních mocí nastupuje u Ježíše pokušení, aby magickou mocí překonal tíži a vrhnul se z výše chrámu.

V každém z těchto případů má pokušení jiný cíl. U Buddha následuje po pokušení jako odměna jeho osvícení, kdežto Krista pokouší ďábel po předcházejícím křtu. Odpůrce se snaží zbavit jej Božího synovství, které mu při křtu Bůh Otec přiznal. S tím souvisí i opakovaný způsob, jakým jej pokušitel oslovuje: „Jsi-li Boží Syn...“ A dále: zatímco pokušitel Mářa nechává Buddhu nadále na pokoji, nemůže si Ježíš dovolit být bezstarostný, neboť pokušitel stále doufá, že svého cíle dosáhne. Proto u Lukáše čteme: „*Když ďábel skončil všechna pokušení, odešel od něho až do dané chvíle.*“ (L 4,13) Z toho tedy vyplývá, že obě pokušení jsou si sice podobná, ale v žádném případě nejsou na sobě závislá. I kdybychom předpokládali, že Lukáš znal buddhismus do detailu, nechtěl rozhodně žádnou z vnějších událostí opakovat. Ohlasy Buddhova života a učení byly pravděpodobně hluboce zakotveny v jeho duši, aniž si toho byl vědom. Naše další zkoumání ukáže, jak zřídka kdy na to přímo naráží.

Když se jednou mladý princ Gautama vrací z projíždky, zpívá z balkonu jednoho domu panna, nadšená jeho krásou: „Vskutku blažená matka, blažený otec a blažená manželka, která má mužejako tento.“ Princ odpovídá, že daleko větší je blaženství nirvány.

Také při působení Ježíše Krista, zrovna když vyhnal démona z němého člověka a skončil řeč o návratu nečistého ducha, zvolá ze zástupu jedna žena podobnou chválu: „Blaze té, která tě zrodila a odkojila! Ale on řekl: *Blaze těm, kteří slyší Boží slovo a zachovávají je.*“ Narozdíl od Buddhy nepoukazuje Kristus svou odpovědí na pozdější blaženství na onom světě, nýbrž na možné splnění pro duši v tomto životě. Nikoli v nirváně, nýbrž ve vědomém zachovávání Božích myšlenek spočívá křesťanská blaženost.

OSVÍCENÍ A PROMĚNĚNÍ

Dvakrát v životě zářilo Buddhovo tělo tak, že bylo jasnější než zlato: v noci jeho osvětlení pod stromem osvětlení (strom Bodhi) a v noci jeho smrti. Také Kristovo tělo zazářilo v noci jeho proměnění: „*4 když se modlil, nabyla jeho tvář nového vzhledu a jeho roucho bělostně zářilo.*“ (L 9,29) Při Ježíšově smrti nastala podobná událost. Lukáš zaznamenává, jak Kristova poslední slova rozsvětli temnoty té hodiny, když na kříži myslí nesobecky na ostatní lidi: „*Otče, odpust jim, vždyť nevědí, co činí.*“ (L 23,34) A k jednomu ze zločinců, kteří byli s ním ukřižováni: „*Amen, pravím ti, dnes budeš se mnou v ráji.*“ (L 23,43)

U Buddhy jsou proměnění a smrt současné události, ale nejedná se zde o překonání smrti, nýbrž o osvobození jeho očištěné duše z tělesnosti propadlé smrti. Zvážíme-li však význam místa proměnění v životě Kristově, totiž jako vrchol a ukončení jeho působení v Galileji před cestou do Samaří a Jeruzaléma, dá se již z umístění uprostřed jeho činnosti usoudit, že Lukáš nechtěl prostě jen opakovat světelné body Buddhova života.

VZTAH K POSTAVENÍ VE SPOLEČNOSTI A K POVOLÁNÍ Prozatím jsme hovořili o podobnostech, nyní se musíme zmínit o značných rozdílech. H. Oldenberg ve své knize „Buddha - sein

Leben, seine Lehre, seine Gemein- de“ (Stuttgart 1903, s. 177 a 184) píše: „Pro děti a pro ty, kteří se dětem podobají, učení Buddhovo není...

Mezi těmi, kteří se k němu hlásí jako laičtí věřící, najdeme knížata a šlechtu, brahmíny a obchodníky. Zdá se, že bohatí a vysoce postavení převažují nad chudými. Jít za bezvýznamnými a ubohými, za trpícími, kteří trpí ještě jinou bolestí než velkou bolestí zániku, to bylo buddhismu cizí.“

Naproti tomu ve stěžejním kázání na hoře se útěcha příslibuje nejen trpícím, ale i všem chudým, žebrákům a nemocným. Kristus jim přisuzuje plné právo na místo v nové obci, jak to čteme v úvodu k podobenství o velké hostině: „...dá- uáš-li hostinu, pozvi chudé, zmrzačené, chromé a slepé. Blaze tobě, neboť nemají, čím ti odplatit, ale bude ti odplaceno...“ (L 14,13-14) Farizeové pohrdali nemocnými a chudými a také malomocní byli z veškeré společenské a náboženské obce vyhoštěni. Tím, že Kristus léčí malomocné (L5,13-14 a 17,11-19), přijímá je vědomě zpět do společnosti. Krátce před pokušením Márovým má i Buddha co činit „s brahmínem pohrdavých způsobů“, jenž mu upírá právo označovat se za brahmína. Ale Buddha takovou kritiku odmítá: pro něho je skutečným brahmínem ten, kdo nezná pohrdání a nečistotu a kdo zvítězil sám nad sebou. Při veškeré Ježíšově slušnosti k farizeům nechává Lukáš na mnohých místech (například v podobenství o farizeovi a celníkovi, 18,9-14) zaznívat toto: náboženské snažení celníků je více platné než domyšlivá panovačnost farizeů, kteří odsuzují každého, kdo neodpovídá jejich normě. Kristus hlásá, že do obce patří všichni lidé, ať jsou jakéhokoli věku a jakéhokoli společenského postavení.

II. Osmidílná stezka v Lukášově evangeliu

Ke zvláštnostem Lukášova podání patří řada hostin, které jsou do líčení, počínajícího křtem v Jordánu, vpletený jako osm zastavení. Tyto hostiny představují motivační řetězec, který nám poskytuje vhled do výstavby a vnitřního dějového postupu nejdelšího evangelia. V rozsahu tohoto článku postačí, když tento řetězec doložíme několika málo příklady. Po počátečním působení Ježíše Krista v Galileji, po prvním povolání učedníků a několikerém uzdravení čteme o povolání celníka jménem Levi, který ihned Mistra a jeho učedníky spolu s mnoha celníky zve na velkou hostinu. Když si farizeové stěžují, že se posadil ke stolu s lidmi špatné pověsti, odpovídá Ježíš tvrzením, že nepřišel povolávat ke změně smýšlení zbožné, nýbrž hříšníky: „*Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní*“ (L 5,31) Tak staví proti jejich předsudkům mínění odpovídající zdravému lidskému rozumu. Zde si uvědomujeme, že se ocitáme v oblasti prvního stupně buddhistické stezky, totiž *pravého názoru*.

1 dále postupuje Lukášovo líčení podle stupňů stezky, jak je

označil Buddha: pravý úsudek, pravé slovo, pravé jednání, pravé žití, pravé snažení, pravé vzpomínání,

pravé rozjímání. Druhý stupeň Lukášova líčení je rovněž završen hostinou: farizeus jménem Šimon pozve Ježíše do svého domu. Tam dochází k onomu pomazání, které je známo z ostatních tří evangelií jako událost velikonočního týdne. Lukáš však nezmiňuje ani jméno Marie, ani místní jméno Betánie. V této scéně ani neuvádí pomazání jako ústřední bod dění, nýbrž jako rozmlíšku s hostitelem, který se pozastavuje nad tím, že Ježíš dovoluje hříšnici, aby se jej dotýkala. Ježíš mu odpovídá podobenstvím: který dlužník bude svého věřitele více milovat - ten, kterému byla půjčena větší suma, nebo ten, kterému byla půjčena menší? Na Šimonovu odpověď, že ten, který dluží větší sumu, Ježíš říká: „*Správně jsi usoudil.*“ (L 7,43) Tato věta naznačuje, že se ocitáme na druhém stupni stezky, *nepravém úsudku*. Ježíšova odpověď je důkazem správnosti našeho postupu.

Na dalším stupni se jedná o působení slova. Na začátku stojí podobenství o rozsévači. U Lukáše se výklad podobenství týká méně činnosti rozsévače a více osudu zasetého osiva. Tomu odpovídá výklad ve formě stručné poznámky: *Semenem je Boží slovo.* (L 8,11) Tato část opět vyústiv hostinu: při nasycení pěti tisíců Ježíš jako hostitel nakrmí zástupy malým množstvím chleba a ryb *pornocí slova požehnání*.

Se čtvrtým okruhem působení přichází úplně nová etapa. Z místa děje v Galileji nás evangelium vede do Samaří, prostřední provincie Svaté země, kde se uskuteční další tři stupně stezky. Evangelista v úvodu zeširoka vysvětluje, že nyní - od rozhovoru s Mojžíšem a Eliášem na hoře osvětlení - má Mistr zřetelně před očima svůj konečný cíl, Jeruzalém:... *upjal svou mysl k cestě do Jeruzaléma.* (L 9,51)

K zesílení svého působení vybírá velkou skupinu dalších dvaasedmdesáti učedníků a posílá je napřed za těžších podmínek než předtím zástup dvanácti. Tu se k němu protlačí jeden zákoník a ptá se listivě, aby jej zkoušel: „*Co musím učinit, abych měl podíl na věčném životě?*“ (L 10,25) Kristus jej odkazuje na zákon, který zákoník zná, a když tazatel jmenuje jako nejdůležitější přikázání lásku k Bohu, k bližnímu a sobě samému, odvětlí mu Ježíš: „*Správně jsi odpověděl. To čiň a budeš živ.*“ Ale tazatel ještě není spokojen, chce to vědět přesněji: „*Kdo je můj bližní?*“ Ježíš mu trpělivě vypráví podobenství o milosrdném Samaritánovi a uzavírá otázkou: „*Kdo z*

těch tří, myslíš, byl bližním tomu, který upadl mezi lupiče?” A na zákoníkovu správnou odpověď říká krátce: „Jdi a jednej také tak.“ (L 10,30-37) Kdybychom se tázali, proč zařadil evangelista tento rozhovor právě sem, odpověď by zněla: důvodem je místo, které zaujímá na osmidílné stezce. Tady na začátku čtvrtého stupně se jedná o přechod od mluvení k jednání, k činu. Po řeči o nějaké věci musí následovat rozhodnutí k jednání,

k činu. Toto podobenství znamená, že se ze slova stává skutek. Milosrdný Sama ritán obrací přikázání lásky v čin a tím ukazuje, oč Ježíšovi jde: konat dobro na základě svobodného rozhodnutí.

Z příkladu Samaritána, jenž se rychle rozhoduje k činu, by bylo snadné udě lat závěr: teoretickému uvažování tedy je za všech okolností nadřazeno praktii ké konání. Následující epizoda v domě Marty a Marie je harmonickým doplné ním. Martino zalíbení v domácích pracích je odkázáno do patřičných mezí a Marie, která tiše naslouchá, znamená obhajobu toho, že čas od času důležitější než vnější konání je naslouchat oddaně Božímu slovu, neboť i naslouchání je činnost: „Marie zvolila dobře, vybrala si to, oč nepřijde.“ (L 10,42)

O něco málo později svěřuje Kristus učedníkům Otčenáš, neboť i modlení je činnost. Podobenství o prosícím příteli, který je i uprostřed noci vyslyšen, ozřej muje toto poznání: prosit o životně důležitou věc je konání v Duchu, kterému z druhé strany odpovídá dávající konání. Modlení je mluvení a jednání v Duchu. Čtenář je doveden k pochopení skutečnosti duchovního života. V domech farizeů se dbalo na to, aby si hosté při vstupu umyli ruce a nohy. Když Ježíš na pozvání farizea přichází, ale nevěnuje tomuto zvyku náležitou pozornost, hostitel mu to vytýká. Tu se Ježíš ostrými slovy obrací proti zpovrchněným předpisům o očištění a v dlouhém sledu ostře kárá pokrytecké názory farizeů. Jakkoli se některé předpisy mohou jevit jako prospěšné pro život společnosti, jakmile se stanou samoučelnými a nejsou již založeny na spravedlnosti a lásce, kterou žádá Bůh, zabíjejí svobodné pohnutky a snažení. Z rozporu mezi vnější a vnitřní očištěnou vyplývá, že *toto bylo třeba činit a to ostatní neopomíjet.* (L 11,42)

Jako se probouzí nové ráno nezakalené mraky večerního nebe, tak se pozvedá nový okruh působení, nepoškozený právě ukončenou bouří hněvu, tím, že se shromažďují nespočetné zástupy, aby jej následovaly. Za tento údaj o množství vděčíme

mezi všemi evangelisty pouze Lukášovi. Ta zpráva nás nenechává na pochybách: působením apoštolů a dvaasedmdesáti učedníků se rozpoutalo hnutí lidu. Také Buddhovy zástupy učedníků jsou udávány v tisících v práci H. 01- denberga. Poté, co evangelista ještě jednou připomíná pokračování vnější Kristovy cesty *městy i vesnicemi*, je vážná povaha tohoto stupně označena blíže: „*Snažte se vejít úzkými dveřmi.*“ (L 13,24) Umdleným duším nepomůže odvolávat se na to, že jej znají, neboť ti, *kdo se dopouštějí bezpráví* (L 13,27), musejí zůstat venku, zatímco mnozí cizinci z jiných zemí (a náboženství) budou vpuštěni k hodování s Abrahamem, Izákem a Jákobem a se všemi proroky. Tato část Kristovy činnosti začala varováním před farizeji. Končí před závěrečnou hostinou u jejich představeného tím, že nyní *jej* farizeové varují před úklady, které chystá Herodes Antipas. Kristus však směle namítá, že jeho poslání spočívá v tom, že i v ohrožení života musí putovat ke svému cíli, k Jeruzalému.

Pátý okruh působení, *pravé žití*, je uzavřen vyléčením člověka stíženého vodnatelností, kterého Ježíš potkává o sabatu u příležitosti večeře u jednoho farizeje (L 14,1-5). Tato část souvisí se sobotním vyléčením ženy postižené křivicí (L 13,10-15), o němž se hovoří nedlouho předtím. Úženy se jednalo o tuze málo životních sil, zatímco muž jich měl příliš mnoho nezformovaných. On musí být *vytažen ze studny*, kdežto ona musí být *ke žlabu dovedena*, jak o tom hovoří použitá podobenství. To v životě souvisí se vzájemným vyrovnáváním extrémů.

Se stručným konstatováním *šly s ním velké zástupy* (L 14,25) navazuje na dění novy okruh, což je v předchozím okruhu činnosti popsáno jako působení na tisíce, nyní však už se nejedná o stupeň *pravého žití*, nýbrž zesíleným způsobem o *pravé snažení*. Bez příkras jsou jmenovány podmínky nového duchovního příbuzenství: zřeknutí se starých svazků, jasné omezení vůči rodičům a příbuzným, ale i omezení vlastní pohodlnosti. Dva příklady - stavba věže, k níž je třeba dostatek peněz, a vedení války, k němuž musí být početné vojsko - zdůrazňují podmínky tohoto stupně: spoléhat se na vlastní síly a zůstat bdělý navzdory únavě a vnějším zábránám. Výrok o soli, která může ztratit svůj účinek, naznačuje: i snažení může minout cíl, nezůstane-li vnitřně silné. Když k němu přistupuje množství celníků a hříšníků, aby mu naslouchali, nevidí to farizeové rádi. Na třech podobenstvích jim Ježíš vysvětluje, proč je nutné starat se o ztracenou menšinu. Zatímco na pátém stupni byl v popředí zájmu jednotlivec, tady na šestém stupni se jedná o

vyléčení celé společnosti: ztratí-li se její část, trpí tím společnost jako celek. Znovunalezená ovce doplní stádo, znovunalezená mince doplní ženinu čelenku. Podobenství o navrátilivším se synovi je výrazem pro zdokonalení Boží říše skrze ty, kteří se vracejí k Otci, i když se v minulosti provinili. Tak jsou tato tři podobenství patnácté kapitoly evangelia jakožto tři příklady milosrdenství zároveň oslavou znovu doplněného společenství, jehož je možné dosáhnout aktivním hledáním, aktivním snažením. 1. podobenství o nepoctivém správci má sociální zabarvení. Klíč k němu spočívá ve větě: „*Žádný sluha nemůže sloužit dvěma pánům.*“ (L 16,13) Člověk nemůže sloužit ve světském smyslu dvěma pánům, natož ve vztahu k Bohu. Pro učedníky platí napomenutí, že mají vždy jednat poctivě, že se nemají nechat svést k nepřesnosti a tím k dvojité službě. Jen v jednomyslném vnitřním rozhodnutí spočívá zdar zachování souvislosti jednotlivce s celou společností. Podobně vyznívá podobenství o bohatém muži a chudém Lazarovi: kdo myslí jen na sebe, musí po smrti strádat a chápat, jak dobře je teď na tom žebrák. Když Ježíš již počtvrté sděluje učedníkům svůj budoucí osud, nemohou to stále pochopit. Jako znamení, že jejich slepota bude jednou přeci vyléčena, následuje uzdravení slepého u Jericha. Když okolostojící chtějí slepce zadržet, volá ještě hlasitěji: „*Synu Davidův, smiluj se nade mnou!*“ (L 18,39) Jeho houževnatost, jeho neohrožené snažení, které nedbá překážek, jsou odměněny. Slepý je uzdraven a smí, rozumnější než učedníci, jít se zástupem za Kristem. Také Zacheus z Jericha, vrchní celník malého vzrůstu, překonává překážky. Aby dobře viděl, vyleze na strom. Přicházející Ježíš jej spatří, osloví jej a dokonce se pozve do jeho domu: „*Zachee, pojď rychle dolů, neboť dnes musím zůstat v tvém domě.*“ (L 19,5) Zacheovo toužebné přání spatřit Ježíše, které se nezalekne překážek, je odměněno.

Vše, co je ještě třeba povědět, se děje v Judeji. Vedle Galileje a Samaří je to třetí kraj Kristovy činnosti. Jako Galilea byla dějištěm prvních tří stupňů stezky a Samaří dalších tří, Judea je dějištěm dvou posledních stupňů. Na počátku sedmého stupně je cíl blízko: *po těchto slovech pokračoval Ježíš v cestě do Jeruzaléma* (L 19,28). Vstup do města chrámů uvádí pašijové události. Tak jako předchozí stupně, tak i tento vůstí do hostiny, do *poslední večeře* na Zelený čtvrtek. Tady Lukáš opět na několika místech přesahuje líčení Matoušovo a Markovo. Tak při lámání chleba říká v Lukášově evangeliu „*To číňte na mou památku.*“ (22,19) Jen Lukáš má tento dodatek, v němž je zahrnuto *pravé rozpomínání* osmi- dílné stezky.

Zřetelně vystupuje rozdíl oproti Buddhovi na posledním stupni stezky, který byl označen jako *pravé pohroužení*. Avšak dramatické a dynamické pašijové a velikonoční události evangelia se těžko pod tímto pojmem pochopí. Na tomto posledním stupni se přece jedná o nejvyšší naplnění náboženského snažení: o prožitek božského činu v bezprostředním setkání. U Lukáše to vykrytalizuje ve schopnost duchovního doteku, ve schopnost spatřit proměněného Pána v jeho nové, Zmrtvýchvstáním získané tělesnosti.

Osmý stupeň kulminuje v hostině, ve večeři, ale ve dvou částech, neboť sotva započatá večeře v Emauzích je přerušena, když podle gesta při lámání chleba poznáný Pán se dvěma učedníkům nakrátko vzdaluje. Když se večer vracejí k ostatním, kteří zůstali v Jeruzalémě, zjevuje se jim znovu a na znamení, že má skutečné tělo, žádá o jídlo a bere si rybu a med. Tady se zjevuje cíl osmého stupně novým způsobem: trvalé, nikoli jen přechodné poznání bytosti Zmrtvýchvstalého. Pravé rozjímání se stává skutečným bytostným setkáním. Tak jsme se dostali k cíli stezky: pro Lukáše je Ježíš skutečný Tathagata, Dokonalý, jenž prošel stezkou až k jejímu dokončení. Netvoří však osmistupňová stezka pouze jednu část buddhistického učení? Nespokojil se Lukáš tím, že si ostatních čtyř buddhistických pravd blíže nevšiml? Buddha přece poznal pravdu v noci svého osvícení a hned následujícího dne učil své první učedníky: *„Toto, mnichové, je svátá pravda o utrpení: narození je utrpení, stárání je utrpení, nemoc je utrpení, smrt je utrpení, být spojen s nemilými je utrpení, být odloučen od milovaných je utrpení, nedosažení toho, po čem toužíme, je utrpení. A toto, mnichové, je svátá pravda o cestě ke zrušení utrpení - je to svátá osmidílná stezka.“*

U Lukáše najdeme opačné pojetí této pravdy. Nikoli utrpení a jeho překonání stojí ve středu zájmu, nýbrž radost a její čtyřnásobný projev. Vždyť již *narodit se* znamená radost. Tak promlouvá archanděl v chrámu ke knězi Zachariáši: *„Budeš mít radost a veselí a mnozí se budou radovat z jeho narození.“* (L 1,14) Pastýřům na poli zvěstuje *velikou radost, která bude pro všechny lid*. (L 2,10) Také *zestárnout* znamená radost, neboť ještě i na konci života je možné splnění celoživotní naděje. Starý Simeon říká: *„Nyní propouštíš v pokoji svého služebníka, Pane, podle svého slova, neboť mé oči viděly tvé spasení...“* (L 2,29-31) I *nemoc* se stává radostí, když vede k setkání s tím, kdo ji vyléčí. Tak chválí ochrnutý Boha, když může jít domů vyléčen. Sama smrt ztrácí hrůzu díky tomu, který ji umí ovládnout. Když Ježíš navrací

zarmoucené vdově jejího syna, oslavují jej okolostojící plni radosti: „*Velký prorok povstal mezi námi, Bůh navštívil svůj lid.*“ (L 7,16) Především na obou posledních stupních a na úplném obrácení pravdy o *utrpení* na zážitek *radosti* se potvrzuje, co blíže uvedl Rudolf Steiner ve svých přednáškách o Lukášovi v roce 1909, totiž že křesťanstvím prodělal buddhismus omlazení.

Náš pohled na postup evangelia ve smyslu osmidílné stezky vede k otázce: odkud znal evangelista buddhistické učení a co jej přimělo k tomu, že zobrazil Ježíšovo působení ve smyslu tohoto učení? Rudolf Steiner naznačuje, že Lukášovi se v předchozí inkarnaci dostalo školení v mysterijním místě, v němž Buddha působil nadmyslově jako duchovní učitel. Jedná se o mysterijní školu na východním břehu Černého moře, kterou navštívil také Pavel a kde se dostalo vzdělání Františkovi, kde se vyučovalo třem křesťanským ctnostem, víře, lásce a naději, které mají u Pavla i u Lukáše tak významnou úlohu. A jak bylo možné, že se Lukášovi podařilo tak chytře skrýt souvislost s buddhismem, aby se nad tím nikdo nepohoršoval? Vždyť mohlo být Lukášovo evangelium snadno pro svou buddhistickou tendenci odsouzeno jako kacírský spis. Byly přece doby, kdy všechno jiné než křesťanské bylo s ničící zlobou vykořenečno. Kdo se chtěl nechat křesťansky pohřbít, musel se zřící cizích náboženství a přitom vyslovit zaklínací formuli. I staří církevní otcové si buddhismu sotva povšimli, jen mimochodem je jednou Buddha zmíněn v „Kobercích“ Klementa z Alexandrie. Dnes však mnoho křesťanů neváhá a seznamuje se s jinými náboženskými formami. Vždyť toliko na základě vzájemného poznání může vyrůst tolerantní chápání a pokojná koexistence.

Z němčiny

přeložila Eva Oliveriusová.

